

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om
ändring av lagen om konkurrensbegränsningar**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att stadgandena i lagen om konkurrensbegränsningar skall ändras så att konkurrensverket kan ge EFTA:s övervakningsmyndighet den hjälp som avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) förutsätter när det gäller att verkställa övervakningsmyndighetens under-

sökningar. I propositionen föreslås också att de nationella konkurrensmyndigheternas befogenheter vid utredning av nationella konkurrensbegränsningar skall utökas.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

1.1. Konkurrensreglerna inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

Avsikten med Europeiska ekonomiska samarbetsrådets (EES) konkurrensregler är att förhindra att konkurrensen begränsas inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Samarbetsrådets övervakningsmyndigheter, dvs. EU-kommissionen och EFTA:s övervakningsmyndighet, har i uppgift att övervaka att konkurrensreglerna iakttas. Om övervakningsmyndigheterna misstänker att företag har brutit mot konkurrensreglerna, har de rätt att göra undersökningar i företagen för att hitta bevismaterial.

Om de undersökningar som krävs för verkställigheten av de konkurrensregler som gäller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet bestäms i artikel 58 i EES-avtalet, i de EG-författningar som ingår i bilaga XIV till avtalet samt i protokollen 21, 23 och 24. Om EFTA:s övervakningsmyndighets befogenheter bestäms i protokoll 4 till avtalet mellan EFTA-staterna om upprättande av en övervakningsmyndighet och en domstol (EFTA:s övervakningsavtal).

EFTA:s övervakningsmyndighet har i protokollet givits rättigheter som motsvarar EU-kommissionens befogenheter.

Bestämmelser om verkställigheten av konkurrensreglerna finns i protokoll 4 till EFTA:s övervakningsavtal. De motsvarar till sitt innehåll de stadganden om verkställighet av Europeiska gemenskapernas (EG) konkurrensregler som finns i förordningarna Nr 17/62/EEG, 1017/68/EEG, 4056/86/EEG, 3975/87/EEG och 4064/89/EEG samt bestämmelserna i beslutet 379/84/CECA. Förordningarna ingår också i bilaga XIV till EES-avtalet. I Finland har avtalet om EFTA:s övervakningsmyndighet och domstol trätt i kraft genom lagar (1507/93 och 1508/93) och en förordning (1509/93) om ikraftträdande. Europeiska ekonomiska samarbetsrådets övervakningsmyndigheters befogenheter baserar sig på EES-avtalet. I den finska lagen om konkurrensbegränsningar (480/92) finns stadganden om konkurrensverkets och länsstyrelsens rätt att företa inspektioner i företag för att övervaka att stadgandena i lagen iakttas.

Om fördelningen av EU-kommissionens och EFTA:s övervakningsmyndighets befogenheter i konkurrensärenden bestäms i artiklarna 56

och 57 i EES-avtalet. För att upprätthålla en enhetlig övervakning inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och främja en samordnad verkställighet, tillämpning och tolkning av bestämmelserna i EES-avtalet, skall de behöriga myndigheterna samarbeta med varandra på det sätt som bestäms i protokoll 23 och 24.

Enligt protokoll 23 och 24 till EES-avtalet skall den andra övervakningsmyndigheten företa undersökningar inom sitt territorium på begäran av den myndighet som enligt artikel 56 i avtalet är behörig att behandla ärendet. Den behöriga övervakningsmyndigheten har dock rätt att sända en representant och aktivt delta i dessa undersökningar. EFTA:s övervakningsmyndighets territorium är de EFTA-stater på vilka EES-avtalet tillämpas, medan EU-kommissionens territorium består av EU:s medlemsstater.

I praktiken kan EU-kommissionen vara behörig övervakningsmyndighet när det gäller att behandla ett ärende, men behörig att genomföra undersökningar är inom EFTA-staternas territorier endast EFTA:s övervakningsmyndighet och inom EU-medlemsstaternas territorium endast EG-kommissionen. Kommissionen har rätt att delta i undersökningar inom EFTA-staternas territorier.

Protokoll 4 till EFTA:s övervakningsavtal innehåller bestämmelser om EFTA:s övervakningsmyndighets undersökningsbefogenheter. Om EU-kommissionens undersökningsbefogenheter stadgas i ovan nämnda förordningar om verkställigheten av konkurrensreglerna. Tjänstemän som bemyndigats av EFTA:s övervakningsmyndighet har rätt att granska bokföring och andra affärshandlingar, ta kopior av och utdrag ur bokföring och andra affärshandlingar, kräva muntliga förklaringar på platsen samt få tillträde till företagens samtliga lokaler, områden och fordon.

Undersökningar för EFTA:s övervakningsmyndighet kan basera sig antingen på en skriftlig fullmakt eller på ett särskilt beslut av övervakningsmyndigheten om att undersökning skall företas. Övervakningsmyndigheten kan välja endera förfarandet med beaktande av sakens natur.

De tjänstemän som av EFTA:s övervakningsmyndighet bemyndigats att utföra undersökningarna skall visa upp en skriftlig fullmakt. I fullmakten skall nämnas föremålet för och syftet med undersökningen samt påföljder-

na i det fall att den krävda bokföringen eller andra fordrade affärshandlingar inte framlägs på fullständigt sätt. EFTA:s övervakningsmyndighet är inte skyldig att på förhand underrätta näringsidkaren om undersökningen.

EFTA:s övervakningsmyndighet skall i god tid före en undersökning sända ett meddelande om undersökningen och identiteten hos de tjänstemän som bemyndigats att utföra den till den behöriga myndigheten i den EFTA-stat inom vars territorium undersökningen skall genomföras. I Finland är den behöriga myndigheten enligt lagen om EES-avtalets ikraftträdande (1504/93) konkurrensverket. EFTA:s övervakningsmyndighet skall ge en fullmakt också till de av EU-kommissionens tjänstemän som är berättigade att delta i undersökningen med stöd av protokoll 23 till EES-avtalet.

Genomförandet av en undersökning som baserar sig på en fullmakt förutsätter samarbete mellan näringsidkaren och inspektörerna. Näringsidkaren är inte skyldig att underkasta sig en sådan undersökning. Om näringsidkaren går med på en undersökning frivilligt, har han inte rätt att i ett senare skede motsätta sig denna. Gör han det kan han dömas till böter för att den krävda bokföringen eller andra fordrade affärshandlingar inte framlagts på fullständigt sätt.

Näringsidkare måste underkasta sig undersökningar som EFTA:s övervakningsmyndighet särskilt beslutat om. Beslutet skall ange föremålet för och syftet med undersökningen, datumet då undersökningen skall inledas samt eventuella påföljder och rätten att föra talan mot beslutet vid EFTA-domstolen. EFTA:s övervakningsmyndighet skall innan beslut fattas höra den behöriga myndigheten i den EFTA-stat inom vars territorium undersökningen skall genomföras, dvs. i Finland konkurrensverket.

En näringsidkare är inte endast skyldig att visa särskilt begärda handlingar, utan också sådana som hänför sig till ärendet i fråga. Omfattningen av skyldigheten att visa handlingar framgår av den fullmakt eller det beslut som utfärdats av EFTA:s övervakningsmyndighet. Näringsidkare är skyldiga att aktivt medverka i undersökningar. Inspektörerna har rätt att söka handlingar och be en näringsidkare öppna låsta förvaringsutrymmen. Motsätter sig denne undersökningen, har inspektörerna inte rätt att tillgripa maktmedel för att få den utförd.

Konkurrensverkets tjänstemän är skyldiga att biträda EFTA:s övervakningsmyndighets tjänstemän när de fullgör sina uppgifter, om övervakningsmyndigheten ber om det. Konkurrensverkets tjänstemän har också rätt att på verkets begäran biträda EFTA:s övervakningsmyndighets tjänstemän.

Konkurrensverket är dessutom skyldigt att utföra undersökningarna om EFTA:s övervakningsmyndighet ber om det. I detta fall ger konkurrensverket sina tjänstemän en fullmakt. Fullmakten skall ange föremålet för och syftet med undersökningen.

Motsätter sig näringsidkaren en undersökning som baserar sig på ett beslut, skall staten i fråga ge de tjänstemän som EFTA:s övervakningsmyndighet har bemyndigat den hjälp de behöver för att genomföra undersökningen. EG-domstolen har ansett (Hoechst v. Commission [1989] ECR 2859) att övervakningsmyndighetens tjänstemän inte har rätt att på egen hand vidta verkställighetsåtgärder när en näringsidkare motsätter sig undersökningen, utan måste vända sig till de nationella myndigheterna, som skall biträda dem vid genomförandet av undersökningen. Övervakningsmyndigheten kan också begära hjälp av de nationella myndigheterna på förhand så att undersökningen inte fördröjs.

EG-domstolen anser att en nationell myndighet som har befogenhet att utfärda förordnande om sökning eller andra verkställighetsförordnanden inte har rätt att besluta om en undersöknings behövlighet. Den nationella myndigheten kan endast undersöka om beslutet av EFTA:s övervakningsmyndighet är äkta. Den nationella myndigheten skall dessutom säkerställa att verkställighetsåtgärderna står i proportion till sakens natur och att de inte används godtyckligt.

Staterna skall säkerställa att övervakningsmyndigheten kan fullgöra sin uppgift. De avtalslutande staterna kan ordna hjälpen med verkställigheten på det sätt som deras rättsordning kräver så att förfarandet garanterar tjänstemännen omedelbart tillträde till företagens lokaler och dokumentmappar. Enligt EES-avtalet skall EFTA-staterna vidta de åtgärder som är nödvändiga med tanke på dessa undersökningar inom sex månader från det att EES-avtalet har trätt i kraft.

I propositionen föreslås att lagen om konkurrensbegränsningar skall ändras så att det blir möjligt att biträda EFTA:s övervaknings-

myndighet. Det här förutsätter att lagens tillämpningsområde och den paragraf som gäller inspektioner ändras, och att ett stadgande om handräckning införs i lagen.

Det föreslås att till lagen fogas ett stadgande enligt vilket polisen vid behov på begäran skall ge handräckning när en undersökning företas, på det sätt som stadgas särskilt. Om handräckning stadgas i polisförordningen (737/85).

EFTA:s övervakningsmyndighet är skyldig att följa nationella procedurstadganden. När övervakningsmyndighetens tjänstemän följer de nationella stadgandena i samband med undersökningar skall de ha rätt att med polisens hjälp söka handlingar och bryta upp lås på förvaringsplatser för att finna handlingarna.

1.2. Lagen om konkurrensbegränsningar

Enligt gällande lag om konkurrensbegränsningar har behöriga tjänstemän vid konkurrensverket och länsstyrelsen rätt att förrätta inspektioner hos näringsidkare för att övervaka att lagen om konkurrensbegränsningar samt de stadganden och bestämmelser som utfärdats med stöd av den följs.

Enligt 20 § lagen om konkurrensbegränsningar skall en näringsidkare för inspektion ge en tjänsteman tillträde till affärs- och lagerlokaler, markområden och fordon som han har i sin besittning samt på anfordran uppvisa sin affärskorrespondens, sin bokföring, sina dataregistreringar och andra handlingar som kan ha betydelse för övervakningen av att lagen om konkurrensbegränsningar eller de med stöd av den utfärdade stadgandena och bestämmelserna följs. Den tjänsteman som förrättar inspektionen har rätt att kopiera de handlingar som granskas.

Lydelsen av 20 § i lagen är oklar, och syftar på näringsidkarens skyldighet att överlåta handlingar. I propositionen föreslås att lagen ändras så att inspektörerna ges rätt att granska de av näringsidkarens handlingar som kan ha betydelse för övervakningen av att lagen om konkurrensbegränsningar och de stadganden och bestämmelser som utfärdats med stöd av den följs.

Genom den föreslagna ändringen framhävs näringsidkarens skyldighet att aktivt samarbeta med inspektörerna vid förrättande av inspektionen. Näringsidkare skall inte bara visa de handlingar som de inspekterande tjänstemän-

nen uttryckligen begär, utan också andra handlingar som hänför sig till ärendet i fråga. Inspektörerna skall inte heller behöva vänta passivt på att handlingarna visas, utan de skall ha rätt att på eget initiativ söka handlingar och kräva att stängda förvaringsplatser öppnas. EFTA:s övervakningsmyndighet och EU-kommissionen har motsvarande rättigheter. Inspektörerna får dock inte tillgripa maktmedel för att förrätta inspektion.

Konkurrensverket har med stöd av lagen om konkurrensbegränsningar rätt att förelägga näringsidkaren vite för att förstärka dennes skyldigheter. Vitet utdöms till betalning av konkurrensrådet. Vitet garanterar emellertid inte inspektörerna omedelbart tillträde till företagens lokaler, om företaget motsätter sig inspektionen. Näringsidkaren har då också möjlighet att förstöra bevismaterial när han förhindrar eller fördröjer inspektionen. Det föreslagna stadgandet om handräckning av polisen är nödvändigt också av denna orsak. Samma handräckningsstadgande kunde då tillämpas på inspektioner enligt lagen om konkurrensbegränsningar och EES-avtalet.

Det skall också vara möjligt att på förhand komma överens om handräckning, så att inspektionen inte i onödan fördröjs ifall näringsidkaren motsätter sig den. Inspektörerna skall dock först utnyttja sina egna befogenheter och inte förlita sig på polisens hjälp förrän näringsidkaren motsätter sig genomförandet av inspektionen. I syfte att säkerställa inspektionernas effektivitet föreslås i propositionen att också ett stadgande som förbjuder besvär över handräckningsbeslut skall fogas till lagen. Näringsidkaren behöver inte heller höras då beslutet om handräckning meddelas.

Det föreslås dessutom att till lagen skall fogas ett stadgande om att den tjänsteman som förrättar inspektionen har rätt att kräva muntliga förklaringar på platsen. Skyldigheten att ge sådana kan anses redan ingå i nuvarande lag, men för klarhetens skull borde ett omnämnande av denna tas med i lagen. Muntliga utredningar bör anses vara motiverade bl.a. av den orsaken att inspektioner kan förrättas utan att

uppgifter först begärs av näringsidkarna. Även Europeiska ekonomiska samarbetsområdets övervakningsmyndigheter har rätt att på platsen kräva muntliga förklaringar av ett företags anställda.

2. Propositionens ekonomiska och organisatoriska verkningar

Propositionen har inga ekonomiska eller organisatoriska verkningar.

3. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid handels- och industriministeriet. Justitieministeriet har avgett utlåtande om propositionen och handräckningen av polisen har diskuterats med inrikesministeriet.

4. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Regeringen har avlåtit en proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 2 § lagen om konkurrensbegränsningar (RP 275/93 rd.). Förslaget gäller lagens tillämpningsområde i fråga om lantbruksprodukter.

I det fall att nämndanproposition antas före den proposition som nu avläts, skall de ändringar som har gjorts i lagen om konkurrensbegränsningar beakta när förevarande proposition behandlas.

5. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om konkurrensbegränsningar

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 27 maj 1992 om konkurrensbegränsningar (480/92) 20 § och 21 § 3 mom. samt fogas till 2 § ett nytt 3 mom. som följer:

2 §

Vad som stadgas i 2 mom. gäller inte de åtgärder som avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) och avtalet mellan EFTA-staterna om upprättande av en övervakningsmyndighet och en domstol (EFTA:s övervakningsavtal) jämte protokoll förutsätter.

20 §

Behöriga tjänstemän vid konkurrensverket och länsstyrelsen har rätt att förrätta inspektioner för att övervaka att denna lag och de med stöd av den utfärdade stadgandena och bestämmelserna följs. Konkurrensverket är skyldigt att på begäran av EFTA:s övervakningsmyndighet utföra de undersökningar om vilka bestäms i protokoll 4 till EFTA:s övervakningsavtal.

Konkurrensverket biträder dessutom EFTA:s övervakningsmyndighet vid undersökningar så som bestäms i protokoll 4 till EFTA:s övervakningsavtal.

En näringsidkare och en sammanslutning av näringsidkare skall för inspektion eller undersökning ge tjänstemän som avses i 1 och 2 mom. tillträde till affärs- och lagerlokaler,

markområden och fordon som de har i sin besittning. Tjänstemän som förrättar inspektion eller undersökning har rätt att granska näringsidkares eller deras sammanslutningars affärskorrespondens, bokföring, dataregistreringar och andra handlingar som kan ha betydelse för övervakningen av att denna lag samt de med stöd av den utfärdade stadgandena och bestämmelserna följs.

De tjänstemän som förrättar inspektion eller undersökning har rätt att kräva muntliga förklaringar på platsen och att kopiera de handlingar som granskas.

Polisen skall vid behov på begäran ge handräckning när en inspektion och undersökning som avses i 1 och 2 mom. genomförs, på det sätt som stadgas särskilt.

21 §

I beslut som konkurrensverket har meddelat med stöd av denna lag får ändring inte sökas genom besvär. Inte heller i handräckningsbeslut som meddelats med stöd av 20 § 5 mom. får ändring sökas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den

199 .

Helsingfors den 18 april 1994

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Handels- och industriminister *Seppo Kääriäinen*

Lag

om ändring av lagen om konkurrensbegränsningar

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 27 maj 1992 om konkurrensbegränsningar (480/92) 20 § och 21 § 3 mom. samt fogas till 2 § ett nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Vad som stadgas i 2 mom. gäller inte de åtgärder som avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) och avtalet mellan EFTA-staterna om upprättande av en övervakningsmyndighet och en domstol (EFTA:s övervakningsavtal) jämte protokoll förutsätter.

20 §

Behöriga tjänstemän vid konkurrensverket och länsstyrelsen har rätt att förrätta inspektioner för att övervaka att denna lag och de med stöd av den utfärdade stadgandena och bestämmelserna följs.

Behöriga tjänstemän vid konkurrensverket och länsstyrelsen har rätt att förrätta inspektioner för att övervaka att denna lag och de med stöd av den utfärdade stadgandena och bestämmelserna följs. *Konkurrensverket är skyldigt att på begäran av EFTA:s övervakningsmyndighet utföra de undersökningar om vilka bestäms i protokoll 4 till EFTA:s övervakningsavtal.*

Konkurrensverket biträder dessutom EFTA:s övervakningsmyndighet vid undersökningar så som bestäms i protokoll 4 till EFTA:s övervakningsavtal.

En näringsidkare och en sammanslutning av näringsidkare skall för inspektion ge tjänstemän som avses i 1 mom. tillträde till affärs- och lagerlokaler, markområden och fordon som de har i sin besittning samt på anfordran uppvisa sin affärskorrespondens, sin bokföring, sina dataregistreringar och andra handlingar som kan ha betydelse för övervakningen av att denna lag samt de med stöd av den utfärdade stadgandena och bestämmelserna följs.

En näringsidkare och en sammanslutning av näringsidkare skall för inspektion *eller undersökning* ge tjänstemän som avses i 1 och 2 mom. tillträde till affärs- och lagerlokaler, markområden och fordon som de har i sin besittning. *Tjänstemän som förrättar inspektion eller undersökning har rätt att granska näringsidkares eller deras sammanslutningars affärskorrespondens, bokföring, dataregistreringar och andra handlingar som kan ha betydelse för övervakningen av att denna lag samt de med stöd av den utfärdade stadgandena och bestämmelserna följs.*

De tjänstemän som förrättar inspektion har rätt att kopiera de handlingar som granskas.

De tjänstemän som förrättar inspektion *eller undersökning* har rätt att *kräva muntliga förklaringar på platsen och att kopiera de handlingar som granskas.*

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

Polisen skall vid behov på begäran ge handräckning när en inspektion och undersökning som avses i 1 och 2 mom. genomförs, på det sätt som stadgas särskilt.

21 §

 I beslut som konkurrensverket har meddelat med stöd av denna lag får ändring inte sökas genom besvär.

 I beslut som konkurrensverket har meddelat med stöd av denna lag får ändring inte sökas genom besvär. *Inte heller i handräckningsbeslut som meddelats med stöd av 20 § 5 mom. får ändring sökas genom besvär.*

 Denna lag träder i kraft den

199 .

